

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Secunda secundae Summa Theologiae

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

1 Vtrum mendacium semper opponatur veritati quasi continens falsitatem.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72772](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72772)

Super Questionis centesimadecima. Articulum primum.

In tit. r. art. q. 110. nota, q. que admodum iuxta distinctionem verum, opponitur semper falsitati, & ambe sunt in intellectu:

QVÆSTIO CX.

De vitijs oppositis veritati, in quatuor articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de vitijs oppositis veritati.

Primo, De mendacio.

Secundo, De simulatione, siue hypocrisi.

Tertio, de iactantia, & opposito vitio.

Circa mendacium quaruntur quatuor.

Primo, Vtrum mendacium semper opponatur veritati, quasi continens falsitatem.

Secundo, De speciebus mendacij.

Tertio, Vtrum mendacium semper sit peccatum.

Quarto, Vtrum semper sit peccatum mortale.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum mendacium semper opponatur veritati.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur, quod mendacium semper opponatur veritati. Opposita enim non possunt esse simul: sed mendacium simul potest esse cum veritate. qui enim verum loquitur, quod falsum esse credit, mentitur, vt Aug. * dicit in libro contra mendacium. ergo mendacium non opponitur veritati.

2 Præ. Virtus veritatis non solum consistit in verbis, sed etiam in factis, quia secundum Philosoph. * in 4. Ethic. secundum hanc virtutem aliquis verum dicit & in sermone, & in vita: sed mendacium consistit solum in uerbis. dicitur enim, quod mendacium est falsa uocis significatio, sic ergo uidetur quod mendacium non directe opponatur uirtuti ueritatis.

3 Præ. Aug. * dicit in lib. contra mendacium, quod culpa mentientis est fallendi cupiditas: sed hoc non opponitur ueritati, sed magis beneuolentiæ, uel iustitiæ. ergo mendacium non opponitur ueritati.

SED CONTRA est, qd dicit Aug. * in lib. contra mendacium. Nemo dubitet mentiri cum, qui falsum enuntiat causa fallendi. Quapropter enuntiatio falsi cum uoluntate ad fallendum prolata, mani-

ad ipsum finem ordinatur, sed oportet ut medijs ad finem, alioquin non magis dicitur per talem finem. Verum operatio ad finem ad finem, quamuis in opere tempore possibile est enim aliquid fieri propter finem.

festum est mendacium: sed hoc opponitur ueritati. ergo mendacium ueritati opponitur.

RESPON. Dicendum, quod actus moralis ex duobus speciebus sortitur, scilicet ex obiecto, & ex fine. Nam finis est obiectum uoluntatis, quæ est primum mouens in moralibus actibus. Potentia autem a uoluntate mota, habet suum obiectum, quod est proximum obiectum uoluntatis actus & se habet in actu uoluntatis ad finem, sicut materiale ad formale, ut ex supradictis * patet. Dicitur tamen autem, quod uirtus ueritatis, & per consequens opposita uitijs in manifestatione consistit, quæ sit per aliqua signa: quod quidem manifestatio, siue enuntiatio est rationis actus conferentis signum ad signatum. Omnis enim representatio consistit in quadam collatione, quæ proprie pertinet ad rationem. Unde etiam bruta animalia aliquid manifestant, non tamen manifestationem intendunt, sed naturali instinctu aliquid agunt, ad quod manifestatio sequitur: in quantum tamen huiusmodi manifestatio, siue enuntiatio est actus moralis, oportet, qd sit uoluntatis, & ex intentione uoluntatis dependens. Obiectum autem proprium manifestationis, siue enuntiationis est uerum, uel falsum. Intentio uero uoluntatis inordinata potest ad uocem ferri, quorum unum est, ut falsum enuntietur: aliud est obiectus proprius falsæ enuntiationis, ut scilicet aliquis fallatur. Si ergo ista tria concurrant, scilicet quod falsum sit id, quod enuntiat, quod ad sit uoluntas fallum enuntiandi, & iterum intentio fallendi, tunc est falsitas materialiter, quia falsum dicitur: & formaliter, propter uoluntatem fallum enuntiandi, & effectiue propter uoluntatem falsitatem imprimendi. Sed tamen ratio mendacij sumitur a formali falsitate, secundum hoc, scilicet, quod aliquis habet uoluntatem fallum enuntiandi. Unde & mendacium non nominatur eo, quod contra mentem dicitur. Et ideo si quis fallum enuntiat, credens id esse uerum, est quidem falsum materialiter, sed non formaliter, quia falsitas est propter intentionem dicentis, unde non habet perfectam rationem mendacij. Id enim quod pro-

Intra 2r. 2. cor. Et 3. dicitur. 38. art. 1.

In di. de mendacio ca. 3. 2. med. tom. 4.

Lib. 4. cap. 7. paulus a primo ep. tom. 5.

Lib. de mendacio, ca. 3. a med. to. 4.

Lib. de mendacio, cap. 4. uon procul a fine. to. 4.

aliquo signo enuntiare, & similiter manifestantem, & repræsen-

intentionem dicentis est, per accidens est: unde non potest esse specifica differentia. Si vero aliquis formaliter falsum dicit, habens uoluntatem falsum dicendi, licet sit uerum id quod dicitur, in quantum tamen huiusmodi actus est uoluntarius, & moralis, habet per se falsitatem, & per accidens ueritatem: unde ad speciem mendacij pertingit. Quod autem aliquis intendat falsitatem in opinione alterius continetur, fallendo ipsum, non pertinet ad speciem mendacij, sed ad quandam perfectionem ipsius. Sicut & in rebus naturalibus aliquid speciem sortitur, si formam habeat, etiam si desit forma effectus: sicut patet in graui, quod uiolenter sursum detinetur, ne descendat secundum exigentiam suam. Sic ergo patet, quod mendacium directe, & formaliter opponitur uirtuti ueritatis.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod unum quodque magis iudicatur secundum id, quod est in eo formaliter & per se, quam secundum id, quod est in eo materialiter & per accidens. Et ideo magis opponitur ueritati, in quantum est uirtus moralis, quod aliquis dicat uerum, intendens dicere falsum, quam quod dicat falsum, intendens dicere uerum.

AD SECUNDUM dicendum, quod sicut Augustinus dicit in 2. de doctr. christi. uoces præcipuum locum tenent inter alia signa: & ideo cum dicitur, quod mendacium est falsa uocis significatio, nomine uocis intelligitur omne signum. Unde ille qui aliquid falsum uerbis significare intendere, non esset a mendacio immunis.

AD TERTIUM dicendum, quod cupiditas fallendi pertinet ad perfectionem mendacij, non autem ad speciem ipsius: sicut nec aliquid effectus pertinet ad speciem suam causam.

ARTICVLVS II.

Utrum mendacium sufficienter diuidatur per mendacium officiosum, iocosum, & perniciosum.

AD SECUNDUM sic proceditur. Videtur, quod mendacium insufficienter diuidatur per mendacium officiosum, iocosum, & perniciosum. Diuisio enim est

tabilem, super uulgata definitione mendacij, scilicet, quod est falsa uocis significatio cum uoluntate fallendi, ex Aug. 2. 1. q. 2. cap. Beatus, uidelicet, quod id fallendi, exponitur, hoc est, falsum dicendi, si per essentialia tantum definitio est accipienda, ut in littera dicitur.

Super Quæstio. 118. Art. secundum.

danda secundum ea, quæ per se conueniunt rei, ut patet per Philosophum in 7. Metaph. * sed intentio effectus est præter speciem actus moralis, & per accidens se habet ad ipsum, ut uidetur: unde & infiniti effectus possunt consequi ex uno actu: sed hæc diuisio datur secundum intentionem effectus. Nam mendacium iocosum est, quod fit causa ludi. Mendacium autem perniciosum est, quod fit causa nocimenti. Mendacium autem officiosum est, quod fit causa utilitatis. Ergo inconuenienter hoc modo diuiditur mendacium.

¶ 2. Præter Aug. * in lib. contra mendacium, diuidit mendacium in octo partes, Quorum primum est in doctrina religionis. Secundum est, quod nulli prodest, & obest alicui. Tertium est, quod prodest ita uni, ut alteri obstat. Quartum est, quod fit solamentum, fallendique libidine. Quintum est, quod fit placendi cupiditate. Sextum est, quod nulli obest, & prodest alicui ad seruandam pecuniam. Septimum est, quod nulli obest, & prodest alicui ad uitandum mortem. Octauum, quod nulli obest, & prodest alicui ad uitandum immunditiam corporalem. Ergo uidetur quod prima diuisio mendacij sit insufficientis.

¶ 3. Præter Philosophum * in 4. Ethic. diuidit mendacium in iactantiam, quæ uerum excedit in dicendo: & ironiam, quæ deficit uero in minus: quæ duo sub nullo prædictorum membrorum continentur. Ergo uidetur quod diuisio prædicta mendacij sit incompetentis.

SED CONTRA est, quod super illud Psalmi. Perdes omnes, qui loquuntur mendacium, dicit glossa * quod sunt tria genera mendaciorum. Quædam enim sunt pro salute, & commodo alicuius. Est etiam aliud genus mendacij, quod fit loco. Tertium uero mendacij genus est, quod fit ex malignitate. Primum autem horum trium dicitur officiosum: secundum, iocosum: tertium, perniciosum. Ergo mendacium in tria prædicta diuiditur.

RESPOND. Dicendum, quod mendacium tripliciter diuidi potest. Vno modo, scilicet ipsam mendacij rationem, quæ est propria, & per se mendacij diuisio: & secundum hoc, mendacium in duo diuiditur, scilicet in mendacium, quod

In artic. 2. eiusdem tit. q. nota duo: Primus est, quod speciale quid inuenitur in oppositis uirtuti ueritatis, scilicet quod habet unum primo oppositum, uidelicet mendacium, sub quo tanquam genere, continentur alia opposita, puta, iactantia, & ironia, cum aliarum uirtutum in medio duarum malitiarum existentium opposita assignentur immediate extrema, ut liberalitas auaritia, & prodigalitas, & sic de alijs. Accidit autem hoc forte, quia innominatum est in alijs genus proximum utrique uitij extremi. In hac autem materia nominatur mendacium, ut continetur etiam in se simulationem, genus proximum utrique uitij extremi oppositi ueritati, ut patet. Secundum est, quod de ratione mendacij perniciosus est intentio nocendi, ut in littera dicitur: sicut de ratione mendacij iocosus est intentio delectandi: & de ratione officiosus est intentio utilitatis afferendi. Et quoniam moralia secundum intentionem finem maxime pensantur, & formaliter considerantur, hinc habes, quod si cetera detrahens non intentione detrahendi, non formaliter detrahitis, nec peccat mortaliter, nisi forte per accidens ratione nocimenti illatitatis proferens mendacium perniciosum non animo nocendi, licet sit formaliter mendax, non tamen est formaliter mendax perniciosus, nec peccat mortaliter, nisi forte per accidens, ratione. scilicet, puta, quia in doctrina fidei metitur: uel ratione damni in audiente, puta, quia credendo commisit post mortale: uel in quocumque alio notabiliter propterea lapsus quis est.

¶ In eodem secundo articulo dubium No uisori occurrit, quod pacto

In li. de mendacio, c. 164. tom. 4.

Lib. 4. cap. 7. tom. 3.

Est Aug. ibid. ro. 3. Et lib. de mendacio, c. 14. tom. 4.